першими (по-справжньому типографічними) складними модулями нової комунікації. Тяжко зробити якесь чітке передбачення стосовно майбутнього цих знаків, важливим є те, що вони є очевидним прикладом як і чисто візуального тексту в умовах тотальної комунікації, так і можливостей повної трансформації форм і змісту самої комунікації. Можна погодитись з думкою Е. Лісіцкого, який в першій половині XX століття передрікав анаціональність візуального тексту [Лисицкий 2000]. Саме приклад смайлів повинен переконати нас в цьому.

Література

Лисицкий Э. Книга с точки зрения зрительного восприятия – визуальная книга. / Лисицкий Эль // Цит. за кн. : Лаврентьев А. Лаборатория конструктивизма. – М. – 2000. – С. 54-58. *Buck R.* The communication of emotion / Ross Buck. – New York: Guilford Press. – 1984. – 391 p. *Crystal D.* Language and the internet / David Crystal. – 2nd ed. – Cambridge, UK; New York : Cambridge University Press. – 2006. – 304 p. *Durlacher J.* Emoticon : roman / Jessica Durlacher. – Amsterdam : De Bezige Bij. – 2004. – 436 p. *Ekman P.* Emotions revealed: recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life / Paul Ekman. – 2nd ed. – New York : Owl Books. – 2007. – 290 p. *Ekman P.* The face of man : expressions of universal emotions in a New Guinea village; foreword by Richard S. Lazarus / Paul Ekman. – New York : Garland STPM Press. – 1980. – 143 p. *Herring J.* Annual report design: a guide to the annual report process for graphic designers and corporate communicators / Jerry Herring. – New York : Watson-Guptill. – 1990. – 159 p. *Mitchell W. J.* Thomas. Picture theory: essays on verbal and visual representation / W. J. Mitchell– Chicago : University of Chicago Press. – 1994. – 445 p. *New York Herald Tribune*. – March 10. – 1953. – p. 20. *Paolillo J. C.* Analyzing linguistic variation : statistical models and methods / John C. Paolillo– Stanford, CA : Center for the Study of Language and Information, 2002. – 268 p. *Typographical art* // Puck. – March 30. – 1881 – p.65.

КЛИМЕНКО О.Л.
(*Запорізький нац. ун-т*)

ІНШОМОВНА ЛЕКСИКА ЯК ДЖЕРЕЛО АВТОРСЬКИХ ІННОВАЦІЙ

Іншомовна лексика, яка відрізняється певними стилістичними ознаками та має додаткові фонові конотації, часто стає об'єктом лінгвокреативної діяльності мовної особистості та словотворчості, задовольняючи естетичні потреби авторів художніх творів. І не завжди впровадження іншомовної лексики до тканини художнього тексту обмежується вживанням екзотизмів та варваризмів для відображення місцевого колориту. Інколи згідно з авторською інтенцією, іншомовна лексика використовується як матеріал для створення індивідуальних авторських інновацій. У випадку із оказіональним використанням, коли іншомовні одиниці інтегруються автором до художньої системи твору для створення певного стилістичного ефекту, постає проблема їх ідентифікації у тексті та адекватної інтерпретації. .

Мета даної статті полягає у комплексному аналізі особливостей функціонування в художньому творі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE» іншомовної лексики, що використовується оказіонально в мові підлітків, та визначенні можливих способів її ідентифікації та інтерпретації.

У романі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE» іншомовна лексика лежить в основі створення мови підлітків. Лексичні одиниці російського походження, асимільовані за законами англійської мови, використані автором оказіонально, створюють справжню систему спілкування британських підлітків. В романі мова, створена Е.Берджессом, отримала назву «*nadsat*» – це модифіковане закінчення російських числівників від «одинадцяти» до «дев'ятнадцяти». Така назва пояснюється

тим, що носіями її в романі були підлітки *(nadtsatyje*) – «тінейджери» *(«teenagers»,* буквально «надцатилітні»; або скорочено – «тіни» - *«teens»*).

Використання автором вигаданої мови мало не тільки естетичну, але й досить прагматичну мету. Стенли Хайман писав, що Е.Берджесс знав про те, що сленг як лінгвістичне явище має змінну природу, і якщо він використає сленг молоді свого часу, то через кілька років він стане несучасним та немодним. Автору необхідно було, щоб мова його героїв була унікальною та залишалась би нестаріючою та незвичною, підкреслюючи байдужість молоді до суспільних норм й правил та незалежність молодіжної субкультури від решти суспільства [Hyman 2002, с. 2].

Розглядаючи особливості використання іншомовної лексики в романі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE», можна виділити її основні риси як явища оказіонального: це лексика, характерна для усного мовлення;

має емоційну забарвленість і яскраво виражену експресивность; для такої лексики характерна обмежена зрозумілість, іронічність та грубуватість, концентрація навколо понять, що відображують не стільки соціальні цінності, скільки «антицінності». Деякі з цих рис, а саме – ненормативність, позасистемність, новизна та незвичність, належність до мовлення, прагматична направленість, висока експресивність, номінативна факультативність – дозволяють віднести ці одиниці до розряду стилістично маркованої лексики або лексики зниженого стилістичного тону.

Крім того, причини створення оказіональних одиниць (соціальна потреба неординарного найменування усього нового, прагнення досягти максимальної емоційно-експресивної та стилістичної виразності слова) співпадають із причинами, які наводять дослідники стилістично-зниженої лексики: прагнення мовця до конкретності та новизни; протест проти стандарту, внаслідок якого звичні традиційні номінації замінюють новими оригінальними та експресивними [Скребнев 2003, с.68].

На нашу думку, це явище цілком виправдане. Причиною вживання стилістично-маркованої лексики (часто із негативною оцінкою) є протест молоді проти узвичаєних норм, споконвічний конфлікт «батьки-діти», непорозуміння зі старшим поколінням, незадоволення дійсністю. Як відзначає К.Бейрахова, обмежена зрозумілість також сприяє використанню лексики стилістично-зниженого тону саме підлітками, які прагнуть до самовираження та невтручання з боку дорослих, а така лексика є засобом конспірації, умовною говіркою, зрозумілою лише для членів групи [Бейрахова 2001, с.7]. Тому автор настільки змінює зовнішню форму слова, що інколи дуже складно відрізнити його від інших власне англійських лексем, особливо сленгізмів та жаргонізмів, які теж відрізняються незвичністю та оригінальністю форми та складу.

О.В.Ребрій підкреслює, що необхідною умовою введення оказіональної одиниці в мовленнєвий ряд є можливість адекватно її інтерпретувати. У протилежному випадку виникає загроза «збою» комунікації. Засобом подолання цієї загрози, на думку дослідника, є експліцитна семантизація (пояснення) новоутворення [Ребрій 1997, с. 15].

Для пояснення незасвоєних запозичених слів дослідники виділяють декілька способів семантизації – починаючи з введення у текст термінологічного визначення (дефініції) і закінчуючи звертанням до малоінформативних, але легко доступних та компактних аналогів та родових термінів [Кабакчи 1989, с. 17].

Серед експліцитно семантизованих іншомовних одиниць в романі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE» можна виділити декілька груп:

I. Іменники на позначення частин тіла:

1) …I had one in the shape of a spider, Pete had ***a rooker (a hand, that is)****, …and poor old Dim had a very hound-and-horny one of a clown's* ***litso (face, that is)****… [Burgess 1986, p. 2].*

2) Then we wore waisty jackets without lapels but with these very big built-up ***shoulders ("pletchoes" we called them)*** *[Burgess 1986, p. 2].*

3) … then I cracked this veck who was sitting next to me and well away and burbling a horrorshow crack on the ***ooko or earhole****, but he didn't feel it…[Burgess 1986, p. 4].*

4) Dim had a real horrorshow length of oozy or chain round his waist, twice wound round, and he unwound this and began to swing it beautiful in the ***eyes or glazzies*** *[Burgess 1986, p. 16].*

5) Then I tooth-cleaned and clicked, cleaning out the old rot with my ***yahzick or tongue****… [Burgess 1986, p. 32].*

II. Іменники на позначення людини:

1) It was ***nadsats*** *mostly milking and coking and fillying around* ***(nadsats were what we used to call the teens)…*** *[Burgess 1986, p. 27].*

2) When we got outside of the Duke of New York we viddied a burbling old ***pyahnitsa or drunkie****, howling away at the filthy songs of his fathers… [Burgess 1986, p. 13].*

3) I was at the back of the Wing Chapel near where the ***warders or chassos*** *were standing with there rifles and their dirty bolshy blue brutal jowls… [Burgess 1986, p. 77].*

4) There was a foolish and boyish prank, my so-called friends persuading or rather forcing me to break into the house of an ***old ptitsa – lady, I mean*** *[Burgess 1986, p.155].*

III. Пояснення деяких предметів матеріального світу (real-world items):

1) Dim had a real horrorshow length of ***oozy or chain*** *round his waist, twice wound round, and he unwound this and began to swing it beautiful in the eyes or glazzies [Burgess 1986, p. 16].*

2) "A cup of the old ***chai****, sir?* ***Tea, I mean****" [Burgess 1986, p. 37].*

3) "And what would you do," I said, "with the big big big ***deng or money*** *as you so highfaluting call it?" [Burgess 1986, p. 52].*

4) "I'll just get my ***platties,*** *" I said, at the stair-floor, "****that is to say clothes****…" [Burgess 1986, p. 164].*

IV. Лексеми, пов'язані із Богом та релігією (оскільки питання порушення моралі та деградації людини займають центральне місце в романі):

1) My young hoodlum comes to the revelation of the need to get something done in life – to marry, to beget children, to keep the orange of the world turning in ***the rookers of Bog, or hands of God****, and perhaps even create something – music, say [Burgess 1986, p. viii].*

2) Then the lights started cracking like atomics… and you were just going to get introduced to old ***Bog or God*** *when it was all over [Burgess 1986, p. 4].*

3) …and he was govoreeting as ***a man of Bog****… So he knew what he talked of, being* ***a Godman*** *[Burgess 1986, p. 41].*

Серед способів ідентифікації елементів «*nadsat*» в романі слід також відзначити «операцію паралельного підключення» [Кабакчи 1989, с.17], суть якої полягає в паралельному використанні двох чи більше номінацій. Це забезпечує точність номінації (і як наслідок ідентифікації, тобто впізнавання об'єкта реальної дійсності, позначеного даною одиницею). Тим більш чергування запозиченого слова із паралельним аналогом полегшує читачеві розуміння незнайомого слова.

В романі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE» у більшості випадків паралельному підключенню підлягають прикметники:

1) We put our maskies on – new jobs these were, ***real horrorshow, wonderfully done really****… [Burgess 1986, p. 9].*

2) The ***starry old*** *baboochkas were still there... [Burgess 1986, p. 11].*

3) And then in the afterlunch I might perhaps itty off to the old skolliwoll and see what was vareeting in that great seat of ***gloopy useless*** *learning [Burgess 1986, p.35].*

4) And there was ***a bolshy big*** *article on Modern Youth by some very clever bald chelloveck [Burgess 1986, p. 41].*

*5) "Stop, you **grahzny disgusting** sods" [Burgess 1986, p. 113].*

За результатами досліджень О.В.Ребрія, який створені авторами художніх творів штучні мови називає «квазімовами», одиниці цих мовних систем - «квазілексеми» часто тлумачаться автором у підстрочних примітках або у глосарії, який подається у творі окремо, щоб не порушувати цілісності тексту [Ребрій 2002, с. 536]. Але в романі Е.Берджесса «THE CLOCKWORK ORANGE» автор не склав глосарію «*nadsat*» і не вдавався до підстрочних коментарів, застосовуючи інший спосіб: читач безпосередньо вводиться до зображуваного світу, а квазілексеми не пояснюються спеціально, а інтерпретуються на основі контексту.

У більшості випадків найважливішу роль при сприйнятті оказіонального слова відіграє контекст – «мінімум мовленнєвих зусиль, необхідних для розуміння слова» [Косович 2006, с. 101]. Стосовно розуміння оказіоналізмів, контекст розширюється від безпосереднього мовного оточення до чогось більшого. Проте навіть за відсутністю повного контексту оказіональне слово піддається інтерпретації. Дослідник творчості Е.Берджесса Т.Далрімпл мав такий погляд на розуміння іншомовної лексики в романі: «Читач, навіть якщо він не знає російської мови, виявляє, що деякі значення є цілком зрозумілими з контексту» [Dalrymple 2003,с. 3].

Дуже часто чинником, що сприяє адекватній інтерпретації у контексті, виступає атрибутивний елемент, який у реченні виконує функцію означення або порівняння:

*1) …and there I was dancing about with **my britva like I might be a barber** on board a ship on a very rough sea [Burgess 1986, p. 16].*

*2) …with her was this chelloveck who was her moodge, youngish too with **horn-rimmed otchkies on him**… [Burgess 1986, p.21].*

*3) … there were two: "Honey Nose", sung by Ike Yard, and "Night After Day After Night", moaned by two horrible **yarbleless like eunuchs** whose name I forget [Burgess 1986, p.45].*

*4) …so you could tell there were plenty of **mewing kots and koshkas** writhing about down there [Burgess 1986, p.58].*

*5) …and there was a copy of "A Clockwork Orange", and on the back of the book, like on the spine, was **the author's eemya – F.Alexander** [Burgess 1986, p.158].*

Інші слова стають зрозумілими лише після вторинного контексту: коли Алекс б'є ворога по *"gulliver"* це може бути будь-яка частина тіла, але коли ***"**a glass of beer is served with **a gulliver**"* стає зрозумілим, що *"gulliver*" – це *"head"*. (Хоча, звичайно, справа значно покращується для тих, хто знає російське слово *"golova"*). Наведемо ще декілька прикладів, коли значення лексичної одиниці стає зрозумілим саме завдяки ситуації, контексту:

*1) And now Dr. Brodsky said, **smiling all over his litso**… [Burgess 1986, p.127].*

*2) O my brothers, I could have wept at his kindness, and I think he must have viddied the old **tears in my glazzies**… [Burgess 1986, p.154].*

Таким чином, не можна вважати, що винайдений Е.Берджессом своєрідний «*nadsat*» є цілковито незрозумілим для читачів, які не володіють російською мовою. Вжиті автором засоби паралельного підключення, експліцитної семантизації та можливості інтерпретації значення в контексті сприяють розумінню іншомовної лексики в романі. Саме ці фактори дозволили Т.Далрімплу стверджувати, що «мова, яка є абсолютно новою та незрозумілою на початку книги, стає такою знайомою та доступною читачеві у кінці, що він забуває, що колись йому доводилось лише здогадуватись про її значення.» [Dalrymple 2003, с. 5].

Література

Бейрахова К. Окказионализмы в книгах для детей и фантастике // English. –2001.- №23.– С.1-8. *Кабакчи В.В.* Теория и практика внешнекультурной коммуникации //

Коммуникативный и номинативный аспекты единиц языка. – Львов: Наука, 1989.–С.13–23. *Косович О.В.* Оказіоналізми у французькому художньому мовленні // Нова філологія. – 2006.– Вип. 25.– С.98–103. *Ребрій О.В.* Оказіоналізми в сучасній англійській мові (структурний та функціональний аналіз) – Автореф. дис.канд.філол.наук; 10.02.04 / Харківськ.держ.ун-т.–Харків,1997.–18с. *Ребрий О.В.* Особенности перевода окказиональных элементов квазиязыков // Вчені записки ХГІ «Народна українська академія».– Харків: Око, 2002. - Т.8.–С.534–543. *Скребнев Ю.М.* Основы стилистики английского языка.– М.:«Изд-во АСТ»», 2003.–221с. *Bergess A.* The clockwork orange. – New York and London: W.W. Norton and Company, 1986.–192p. *Dalrymple T.* A prophetic and violent masterpiece. – http: // www.city-journal.org. – 2003. – 10 p. *Hyman S.E.* Nadsat speak. – http: // www.soomka.com. - 2004. – 5 p.

КОВБАСЮК Л.А.
(*Херсонський держ. ун-т*)

НОМІНАТИВНІ ФУНКЦІЇ ОКАЗІОНАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ З КОМПОНЕНТОМ “КОЛЬОРОНАЗВА” В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Одним із напрямів сучасної світової лінгвістики вважається лінгвістичний функціоналізм, тобто такий підхід до дослідження мови та її засобів, який допомагає вивчати механізм мовної системи в дії [Бацевич 1993, с. 9]. Аналіз лінгвістичної літератури свідчить про те, що багато мовознавців сьогодення займається дослідженням функціонального аспекту мовних одиниць різних рівней [Ковбасюк 1999; Ребрій 1997; Розгон 1999 тощо]. Ці дослідження спираються на таке визначення лінгвістичної функції, яке розглядає функцію мовної одиниці як роль у побудові (ономасіологічний аспект) або функціонуванні, “поведінці” (семасіологічний аспект) комунікативної одиниці, роль, обумовлену інтенцією (задумом) мовця, що направлена на вибір конкретної лексеми з тією чи іншою референцією, місцем у найближчій лексичній парадигмі та входженням до відповідного класу номінативних одиниць [Бацевич 1993, с. 18].

Проте дослідження деяких мовних одиниць ще лишається поза увагою лінгвістів. Так, не була до цього часу предметом багатоаспектного вивчення номінативна функції оказіональних одиниць вторинної номінації з компонентом “кольороназва” (ООВНК), що зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета даної статті полягає у висвітленні номінативних функцій ООВНК у публіцистиці та в художніх творах німецьких авторів. Для досягнення цієї мети були виконані наступні завдання: 1) систематизація корпусу ООВНК у сучасній німецькій мові; 2) укладання авторської картотеки фрагментів публіцистичних та художніх творів; 3) висвітлення номінативних функцій аналізованих одиниць у відібраних публіцистичних та художніх творах.

Об’єктом дослідження є ООВНК у сучасній німецькій мові. **Предметом** вивчення є номінативні функції досліджуваних одиниць у текстах сучасної німецької мови.

Дослідження функцій ООВНК проводилось на матеріалі авторської картотеки, сформованої шляхом опрацювання художніх творів німецьких письменників за останні тридцять років та електронних газет і журналів за 2000-2008 рр. Загальний обсяг вибірки становить 175 фрагментів текстів.

Слід зазначити, що під ООВНК ми розуміємо такі одиниці, які були утворені та використані певним автором у мовному контексті, але не увійшли на певний момент до лексичного складу німецької мови та характеризуються наявністю таких ознак [Fleischer 1996, S. 65-67; Ребрій 1997, с. 10]:

1) належністю до певного авторського контексту;